

SUKU, KULTTUURI JA YHTEISKUNTA DOSENTTI ANNA ROTKIRCH

Ihmislajin voi laskea yhteisöllisiin kasvattajiin (*cooperative breeders*). Lasten vanhempien lisäksi muut sukulaiset – sisarukset, isovanhemmat, tädit, serkut – kuten myös muut yhteisön jäsenet ovat kautta aikojen osallistuneet lasten hoitoon ja kasvatukseen. Sukulaisten välisiä suhteita luonnehtii altruistinen auttaminen ja pääosin vanhemmista nuorempiin polviin kulkeva avunanto. Tätä auttamista tukevat evoluution tuottamat universaalit, spontaanisti syntyvät kiintymyssuhteet sukulaisten välillä.

Vanhempien ja isovanhempien vaikutus lasten pärjäämiseen vaihtelee sekä sukulinjan että yhteiskunnan mukaan. Kun tarkastellaan sukulaisten merkitystä lasten eloonjäämiseen, äidin ja äidinäidin läsnäololla on miltei poikkeuksetta myönteinen vaikutus. Isoisien ja isänäidin vaikutus on usein vähäisempi, joskus jopa kielteinen.

Suomalaisten kirkonkirjoja tutkimalla osoitettiin ensimmäistä kertaa, että naisten pitkä elinikä on edistänyt aikuisten lasten perheellistymistä. Esiteollisessa Suomessa jokainen naisen 50 ikävuoden jälkeen eletty vuosikymmen ”tuotti” kaksi lastenlasta lisää. Isoäidin läsnäolo edisti niin omien tytärien ja poikien lastenhankintaa kuin lastenlasten hengessä säilymistä

Miten isovanhempien antama apu vaikuttaa nykypäivän kehittyneissä maissa? Tämänkin päivän Euroopassa äidinäidillä on yleensä tiiviimmät yhteydet lapsenlapsen, isänisällä heikoimmat. Selitys tälle löytyy pikemmin sukulinjasta kuin isovanhempien sukupuolesta.

Meillä mummot ja vaarit eivät enää ole keskeisiä lasten eloonjäämiselle, eikä heidän vaikutustaan lastenhankintaan ole pystytty osoittamaan. Sen sijaan aikuisille lapsilleen kanavoitu taloudellinen apu on merkittävä. Se on usein myös joustava ja oikein ajoitettu: Aikuista lasta autetaan eniten juuri silloin kun tarve on suurin, esimerkiksi työttömyyden tai avioeron yhteydessä.

Isovanhemman ja lapsenlapsen suhde näyttää myös lisäävän molempien hyvinvointia. Tässäkin korostuu suvun merkitys kriisien aikana. Läheinen suhde iso-

vanhempaan tukee lapsen tasapainoista kehitystä erityisesti silloin, kun lapsen oma perhe on vaikeuksissa.

Hyvinvointivaltio on perinteisesti suhtautunut välinpitämättömästi, joskus jopa vihamielisesti, sukulaisten väliseen avunantoon. Epäsuorasti hyvinvointivaltio on kuitenkin edistänyt sukupolvien välistä auttamista, ja tulevaisuudessa se voisi tukea tätä tietoisemmin.

Studia Generalia -tilaisuudet videoidaan. Niitä voi seurata internetissä sekä suorina lähetyksinä että tallenteina: www.helsinki.fi/videot.

Yleisökeskusteluun voi osallistua myös tekstiviestitse lähettämällä kysymykset ja kommentit tilaisuuden aikana numeroon 050-415 4892. Tekstiviestit luetaan tilaisuudessa mahdollisuuksien mukaan. Keskustelua voi jatkaa tilaisuuden jälkeen Studia Generalia -verkkosivuilla osoitteessa: <http://blogs.helsinki.fi/studiageneralia>.

Luentosarjan on suunnitellut Helsingin yliopiston Studia Generalia -toiminnan tieteellinen ohjausryhmä ja sen toteuttaa Helsingin yliopiston Avoin yliopisto yhteistyössä Helsingin yliopiston Tietotekniikkakeskuksen kanssa.

Lisätietoja:

Tieteellisen ohjausryhmän puheenjohtaja,
vararehtori Kimmo Kontula
p. (09) 191 24150
kimmo.kontula@helsinki.fi

Koulutussuunnittelija
Sanna Saari-Salomeri
p. (09) 191 28047
studiageneralia@avoin.helsinki.fi